

# Palmebladet

Nr. 1 2019 Medlemsblad for Botanisk hages Venner

**Innsats for insektene**

Side 8

**Hvorfor har vi  
giftplanter?**

Side 12

**Kinesisk innflytelse**

Side 14

**Hagens mest  
tallrike tre**

Side 17





## SMITHS PALME

Bladet har fått sitt navn til minne om den legendariske kanaripalmen som vokste i Palmehuset til mars 2000.

Palmen, en *Phoenix canariensis*, stammet fra et frø samlet på Kanariøyene av Botanisk hages første bestyrer, Christen Smith, i 1815. Tegningen er laget av botaniker Kaarina Aas.

# Palmebladet

Medlemsblad for  
Botanisk hages Venner

ISSN 1503-4593  
Utgave nr 1 i 2019  
Nr 33 siden starten i 2003  
Redaksjonen avsluttet  
22. februar 2019.

Sendes i posten til alle medlemmer.  
Legges ut som PDF på foreningens  
nettsider en tid etter utsendelsen.

## Redaktør

Dag Inge Danielsen

## Redaksjonskomité

Charlie Haug  
Trine Nervum  
Tor Carlsen, Botanisk hage

## Stofftips og bidrag sendes

daginge@infoidag.no

## Grafisk produksjon

Kaj Clausen Design AS

## Trykking

Fladby grafiske rådgivning AS

## Forsidebilde

Fra Botanisk hage med begynnende  
magnolia-blomstring, 29. april 2018.  
Foto: Dag Inge Danielsen

**Støtt oss gjennom  
Grasrotandelen!**



**LEDER**

## Kjære medlem!

Vi står foran et nytt spennende år for Botanisk hage og venneforeningen.

Aktiviteten i foreningen har vært meget høy siste året. Plantegruppa har vel aldri vært større og mere aktiv. Vi har også satt rekord for guider sist år, det er imponerende innsats av våre guider. Kassereren har gjort en kjempejobb og fått orden på medlemsregisteret.

Det er hyggelig for meg å jobbe med en så entusiastisk og flott gjeng med idealister.

Vi har nå hatt årsmøte og fått ett nytt styre, jeg vil derfor benytte anledningen til å takke de avgående styremedlemmene for en vel utført jobb og ønske de nye velkommen til styret.

Plantegruppa er allerede godt i gang med plantene til årets vartreff. Det sås, prikles og pottes om så det er en fryd. Rekordmange stiller opp for å hjelpe til.

Vi har et meget godt samarbeid med hagen og på styremøtene får alltid hagesjefen tid til å gi oss nytt fra hagen. Vi håper vi kan fortsette den gode trenden i 2019. I år vil hagen tilrettelegge for pollinerende insekter ved å plante en blomstermeny av forskjellige blomster som blomstrer til forskjellige tider. De vil også legge igjen deler av døde trær som tas ned, som bosted til insekter.

Til slutt vil jeg oppfordre medlemmene til å besøke museet, som har mange fine utstillinger. Det beste er at du som medlem kan ta med inntil tre personer gratis.

Ha en riktig god sommer, så sees vi i hagen

*Hiilsen Charlie Haug  
styreleder*



Venne-  
foreningens  
logo

En skjematisk  
tegning av  
frueskoarten  
*Cypripedium x  
ventricosum*, som  
kom som en gave  
fra *Mandsjuria* til  
Botanisk hage  
i 1937.

## Om Botanisk hages Venner

Botanisk hages Venner | UiO Naturhistorisk museum | PB 1172 Blindern | 0318 Oslo  
Botanisk hages Venner, stiftet i 1986, har som formål å fremme kjennskap til og interesse for Botanisk hage på Tøyen i Oslo, og å styrke og støtte hagens aktiviteter. Det kan skje gjennom de midler foreningen skaffer til veie og gjennom medlemmenes aktive innsats for hagen.

### HVORFOR BLI MEDLEM?

- Du støtter Botanisk hage gjennom medlemskontingenten og bidrar til at hagen kan utvikle seg videre til glede for skoleelever, studenter, forskere og publikum.
- Du mottar medlemsbladet *Palmebladet*, med nyheter og informasjon om Botanisk hage, vekstene og aktivitetene der.
- Du får tilbud om å delta på hyggelig årsmøte, spesialomvisninger og andre arrangementer i hagen eller med tilknytning til hagen.
- Gratis inngang for inntil 4 personer til museene i Botanisk hage. Husk å be om oblat når du betaler kontingent, og ta med medlemskortet når du besøker Naturhistorisk museum!
- Du får 10 prosent rabatt på alle varer i museumsbutikken ved å vise medlemskort.

### HVA KOSTER MEDLEMSKAPET?

Medlemskontingenten er kr 200 for enkeltmedlemmer og kr 400 for firmaer/organisasjoner. Vil du gi en gave i tillegg til kontingenten, må betalingen merkes med «gave».

### FORENINGENS STYRE 2019

Charlie Haug	Styreleder
Trine Nervum	Nestleder, leder Plantegruppa, Facebookansvarlig
Lene Jin Nilsen	Styremedlem, kasserer
Ingunn Ormstad	Styremedlem, sekretær
Randi Vennes	Styremedlem
Marianne Lange Karlsen	Varamedlem, websansvarlig
Torbjørge Breivik	Varamedlem
Amund Fougner	Varamedlem

### HENVENDELSER

Forespørsler av generell karakter: info@botaniskhagesvenner.no  
Inn- og utmelding, adresseendring: medlem@botaniskhagesvenner.no

**VÅR BANKKONTO**  
1644 13 20845

www.botaniskhagesvenner.no  
Facebook: Botanisk hages Venner

▼ Charlie Haug tar fatt på sitt andre år som styreleder for Botanisk hages Venner. Det var interessen for krydderurter som førte han til foreningen og Plantegruppa.

# Hobbykryddergartner trives som styreleder

Interessen for krydderdyrking og kjærligheten til Botanisk hage står sentralt i Charlie Haugs liv. Han er født i 1960 og bor ved Kjekstadmarka i Røyken. Han har sportsfiske, og spesielt fiske etter karpfisker, som interesse ved siden av krydderurtene.

TEKST OG FOTO DAG INGE DANIELSEN

**HAN HAR JOBBET INNEN** vind- og oljebransjen siden 1984. De siste årene har han vært i Aker Solutions, der han er informasjonsansvarlig for et av Norges største byggeprosjekt gjennom tidene; Johan Sverdrup-prosjektet i Nordsjøen, som vil bestå av fem plattformer.

## Egen krydderhage

27 år gammel anla Charlie sin egen krydderhage, med 36 ulike krydderplanter. Han var interessert i alt som vokser og gror, men likte krydderurtene ekstra godt, siden han også var opptatt av matlaging. Og det var ikke all verdens eksotiske kryddere å få kjøpt den gang.

– Jeg jaktet på spennende krydderurter. Når jeg var i Oslo, tok jeg ofte turen innom Botanisk hage for å få inspirasjon. Etter hvert ble jeg mer og mer interessert i hagen, og meldte meg inn i Botanisk hages Venner.

I Plantegruppa ble han tatt imot med åpne armer: – Det var et spesielt godt miljø på dugnadene i Plantegruppa. Jeg lærte mye om planter og stell. Det er veldig artig å starte med et frø og se

hvordan den lille planten utvikler seg utover våren – helt til den er stor og flott og klar for å selges på Vårtreffet. Det var veldig moro å være med på Vårtreffet og selge tomater.

Han trivdes så godt i Plantegruppa at han lot seg overtale til å gå inn i styret da valgkomiteen spurte. På årsmøtet i 2018 ble han valgt til ny styreleder, og i år ble han gjenvalgt for ett år.

## Fornylse

– Det er svært givende å være med på å hjelpe Botanisk hage. Vi har et utmerket samarbeid med ledelsen. De har mange ideer til hvordan vi kan bidra. Og det er tilfredsstillende å se at midlene våre kommer hagen og de besøkende til gode i form av konkrete tiltak.

Et av tiltakene er fornyelse av Tom Hares pileskulpturer av lønnefrukter. På grunn av stor slitasje ble de tatt ned sist høst. Kunstneren selv kom fra England og sørget for at de skal tåle flere sesonger.

– Lønnefigurene har fått en nærmest ikonisk status, så jeg er glad for at de får være med å sette sitt preg på hagen videre

fremover, sier Charlie, som også har lyst til å trekke fram det gode samarbeidet med gartnerne i hagen. Og han er stolt av at venneforeningen har vært med på å utvikle omvisningene i hagen, slik at vi nå har opplevd eksplosjon i interesse. I løpet av 2018 hadde vi 6000 personer på omvisning. Det er ny rekord, og det er helt fantastisk.

– *Har du en kjepphest som styreleder?*

– At flest mulig kommer til hagen og opplever hvor fin den er. Jeg er også opptatt av at det skal være et positivt og hyggelig miljø i venneforeningen, og at antall medlemmer fortsetter å øke.

– *Hva er drivkraften din?*

– Det er moro, og det er enkelt å være styreleder med styremedlemmer som jobber så bra og er så aktive, og med et miljø som er så bra. Jeg ser også frem til byggeprosjektene som står for dør, med Klimahuset som åpnes neste år, og deretter nytt utstillingsveksthus. Men det aller viktigste er kjærligheten til Botanisk hage.



▲ Det nye Klimahuset sett i fugleperspektiv fra øst-sørøst. I bakgrunnen Brøggers hus. Illustrasjon: Lund Hagem og Atelier Oslo.

# Store forventninger til Klimahuset

Skogholtet og uteområdet blir en integrert del av opplevelsen for de besøkende til det nye Klimahuset i Botanisk hage. Huset åpner våren 2020.

TEKST DAG INGE DANIELSEN

**KLIMA OG KLIMAENDRINGER** blir hovedtema for utstillingene, med barn og unge som hovedmålgruppe. Huset skal også romme et auditorium i form av et amfi. Dette skal fungere som flerbruksrom for alle typer besøkende i alle aldre, og det vil åpne seg mot sør med store

vindusflater. Auditoriet skal gi rom for et mangfold av arrangementer, sammenkomster og ikke minst debattmøter.

– Det har vært et viktig poeng å trekke Botanisk hage inn i rommet, slik at man kan oppleve trærne også når man er inne, forteller Torkjell Leira, som er

prosjektkoordinator for Naturhistorisk museums nye Klimahus.

Byggestart var i november 2018. Mye arbeid ble lagt ned før den tid. Det var et mål å bevare så mange av trærne som mulig. Trærnes rotsoner ble kartlagt for å fundamentere bygget så skånsomt

## Publikumsrekord for museet

I 2018 besøkte over 133.000 personer de zoologiske og geologiske utstillingene ved Naturhistorisk museum. Museet har ikke hatt så høye besøkstall siden 2009, da det berømte Ida-fossilet ble en del av utstillingene.

Botanisk hage har normalt 800.000 besøkende i løpet av et år og ca 100.000 i innendørsutstillingene.

Ifølge en pressemelding fra Naturhistorisk museum er det en rekke årsaker som til sammen har ført til publikumsrekorden. Et stort

og variert program med ulike arrangementer som er promotert i sosiale medier har bidratt til at publikum har funnet veien til Naturhistorisk museum. I begynnelsen av 2018 åpnet museet en ny evolusjonsutstilling «Livets tre», som fremdeles trekker et stort publikum. Fra

▲ Under Dinodag 28. oktober 2018 var det lange køer foran museumsinngangen til Naturhistorisk museum. Foto: Karenina Kriszat





▲ Hovedinngangen blir mot sør. Området mellom den nordlige porten i Monrads gate, pilehagen og skogholtet ved Klimahuset vil bli opparbeidet som en del av klimautstillingene. Illustrasjon: Lund Hagem og Atelier Oslo.

som mulig. Jordas evne til å ta unna for nedbør ble også nøye undersøkt, siden vannet ikke skal ledes bort, men inngå i utendørsutstillingen.

– Vi planlegger huset og utstillingene slik at opplevelsen starter på utsiden, i skogholtet sør for inngangen, der vi skal ha ulike installasjoner. Målgruppen her er i første rekke barnefamilier. Her skal vi også etablere en egen naturtype, nemlig flomskogmark. Denne viser hvordan naturen i Norden håndterer vekslende forhold med regn, tørke og flomvann, forteller Torkjell.

Alt regnvann vil bli samlet opp på taket og ledes i en bekk som skal fosse ned på hjørnet av fasaden – og videre ut i området med flomskogmark. Her beholder man så mange som mulig av trærne som vokste på stedet. Noen trær måtte nødvendigvis felles for å gi plass til nybygget, en hemlokk (bartre, også kjent som tsuga) ble flyttet – og flere nye trær og busker blir plantet – for å skape det rette miljøet.

Vegger og tak skal være på plass til sommeren, og Klimahuset skal i hovedsak være ferdig omkring årsskiftet. Siden man regner en viss tid for å teste alle tekniske installasjoner og få på plass utstillingene, planlegges den offisielle åpningen til våren 2020.

Klimahuset bygges øst for Brøggerhus (gamle Geologisk museum), der det har vært plen. Fra Klimahuset blir det sikt mot det nye Veksthuset, som kommer på den andre siden av Monrads gate. På denne måten samles alle de større bygningene som skal ta imot besøkende i én del av hagen.

– Vi har allerede blitt møtt med mye positiv oppmerksomhet fra mange ulike hold, sier Torkjell Leira. – Før jul havnet vi på Lonely Planets liste over de ti mest spennende prosjektene for 2019. Det er en fantastisk anerkjennelse av det arbeidet som er blitt gjort av de mange engasjerte menneskene som er involvert i prosjektet.

## FAKTA OM KLIMAHUSET

- Utstillingene åpnes for skoleklasser og publikum våren 2020
- Grunnflate 650 kvadratmeter, ca 2/3 utstillingsarealer og 1/3 flerbbruksrom og auditorium.
- Auditoriet vil romme 140 personer.
- Bygges miljøvennlig som del av FutureBuilt, med solcellepaneler som lager energi for eget behov.
- Totalbudsjett 90 millioner kroner. Finansieres av Jens Ulltveit-Moe med 70 millioner kroner. Resten dekkes av Sparebankstiftelsen DNB og Stiftelsen UNI.
- OBOS, Statkraft og Oslo kommune har forpliktet seg til å støtte driften med årlige beløp.
- Klimahuset skal hvert år ta imot et stort antall skoleklasser.
- Arkitektur og utarbeidelse av konsept: Lund Hagem og Atelier Oslo.

høsten 2017 frem til påsken 2018 hadde vi en aktuell utstilling «Finn platen» om de store miljøutfordringene med plastsjøppel i naturen. Museet har i tillegg satset på mer synlighet i medier og andre arenaer som for eksempel T-banestasjoner i Oslo.

### Utvider åpningstidene

NHM har besluttet å utvide åpningstidene i 2019 med to timer på de mest besøkte dagene.

Lørdager, søndager og helligdager har vi åpent fra kl. 10-17.

I sommermånedene juni–august, samt i skolens høst- og vinterferie, vil museet være åpent fra kl. 10.00 – 17.00 alle dager.

På torsdager fortsetter vi å gi gratis inngang for alle.

## Kjempepoppelen beskjæres

Kjempepoppelen ved Andedammen skal ikke bøte med livet, men den måtte beskjæres grundig. Det er ikke uvanlig at store greiner faller fra en slik kjempe, og da er det fare på ferde for vandrende tobente...

Bildet viser tilstanden i februar, men når du leser dette, er den pyntet atskillig på. Og ingen fare – den vil skyte nye, friske skudd og bli like dramatisk flott som en kjempepoppel *Populus trichocarpa* skal være. *Siggen M.*

FOTO: ANDREAS LØVOLD



# Oldemors stauder blir likt og delt

Oldemors hage har vært en suksess fra ende til annen siden åpningen i 2008. Den ble anlagt som en kombinert sansehage og levende genbank for gamle, tradisjonelle, flerårige hageplanter fra Østlandet.

TEKST DAG INGE DANIELSEN FOTO: LENE SHEPHARD, REN MAT



▲ – Jeg vokste opp på Tøyen og var mye i Botanisk hage som barn. Så jeg har alltid visst at jeg skulle bli gartner, forteller Nina Myrland.

**HVERT ÅR SELGES NOE AV OVER-SKUDDMATERIALET** fra Oldemors hage på Vårtreffet. Dette er blant plantene som alltid blir først utsolgt.

Nina Myrland er ansvarlig gartner for anlegget, og det er hun som deler opp staudene og bestemmer hva som skal overlates til Venneforeningen for salg til publikum.

I år regner hun med at følgende blir å få kjøpt – men her kan det bli endringer:

Asters (tre sorter)  
Daglilje (gul og brun)  
Hageiris (hvit og blå)  
Floks (ulike farger)  
Gjerdesolhatt  
(kjent som kyss-meg-over-gjerdet)

– Dette er planter som formerer seg raskt og blir buskete og store. I Oldemors hage har vi begrenset med plass, så jeg

kan ikke la dem vokse seg så store de bare vil. Derfor må jeg dele dem opp. Og da er det fint å kunne gi dem til Botanisk hages venner, forteller Nina Myrland.

Hun er utdannet fra gartnerskolene Dømmesmoen og Hjeltnes. Hun har jobbet i Botanisk hage siden 1997, og har noen gode råd til nybegynnere på staudefeltet:

– Noen hageeiere tenker at stauder er enkle og hardføre fordi de kommer igjen

hvert år. Og de er takknemlige å ha med å gjøre fordi mange av dem har store blader som dekker bra og hindrer ugress. Men dette betyr ikke at de klarer seg uten stell.

Den viktigste tiden er om våren før de kommer ordentlig i gang med veksten. Da bør du luke bort ugress og gjødsle og vanne, sier den erfarne oldemorsstaudegartneren.

### Hva er å dele en staude?

Deling er den vanligste metoden for å formere hagestauder. Mange flerårige blomsterplanter trenger å bli plantet om med jevne mellomrom – det vil si hvert 3. eller 4. år – for å blomstre og trives. Da kan du rett og slett dele planten i to, tre eller fire deler, alt etter hvor stor den er. Dette kan gjøres vår eller høst. Hver av plantedelene må ha sitt eget rotsystem og – for de fleste planteslag – sin egen knopp.

Andre måter å formere stauder på er med stiklinger, rotstiklinger, avleggere og frøformering.

Hvis du skal anlegge en hage med stauder, er det lurt å tenke på hvor de skal plasseres i forhold til lys og vann. Noen liker sol og noen liker skygge eller halvskygge. Hvis du vil ha blomstring hele sesongen, er det flere planter som blomstrer helt til frosten kommer. Hvis du vil bidra med nektar og pollen til sultne insekter finner du gode oversikter over planteslag på nettstedet blomstermeny.no, som Botanisk hage og Venneforeningen har bidratt til å opprette.

### Folkelige hageplanter

Oldemorsstaudene som selges på Vårtreffet klarer seg fint uten full sol. Det er planter som ikke krever så mye når de først har etablert seg. Og de er altså lette å dele!

– Det er én viktig ting du kan gjøre gjennom sommeren. Hvis du kniper ned stengelen med gamle blomster, så kommer det hele tiden ny blomstring, sier Nina Myrland, som hvert år har minikurs og foredrag for publikum om vårstell og høststell av stauder.

*Hva gjør du om vinteren?*

– Da er det min hovedoppgave å lage skilt til alt som vokser her i Botanisk hage.

*Hva er det fineste med å jobbe i Oldemors hage?*

– At alle plantene har en historie å fortelle. Hagen har en folkelig appell. Det er så mange som husker plantene og duftene fra sin barndoms somre. Og så er det flott at den er tilrettelagt for rullestolbrukere og demenspasienter. Det er mange som stopper og snakker med meg, og forteller om minner og lokale plantepånavn – jeg merker slett ikke om de har demens eller ikke.

# Veksthusplanlegging på høygir

Planleggingen av utstillingsveksthuset pågår for fullt denne våren. Sist i august skal forprosjektet være klart.



▲ Illustrasjon: NHM / Stein Halvorsen Arkitekter AS

– **SIDEN ÅRSSKIFTET** har vi gjort noen veivalg og avklart viktige spørsmål. Blant annet gjelder det hvilke geografiske områder som skal være representert i utstillingene. Mye skal fortsatt avklares i løpet av våren, forteller prosjektkoordinatoren Finn Ervik, Naturhistorisk museum. Han jobber tett sammen med fagfolk og formidlere på museet, Universitetets eiendomsavdeling og Statsbygg.

Her følger en oversikt over den planlagte hovedinndelingen:

### DEN STØRSTE KUPPELEN

#### REGNSKOG

Ca 2.000 kvadratmeter grunnflate. Kuppelen blir 26 meter høy. Tropisk, varmt klima og høy luftfuktighet.

Regnskogvegetasjon fra Afrika, Asia og Oseania samt Sør- og Mellom-Amerika

### DEN MELLOMSTE KUPPELEN

Ca 900 kvadratmeter grunnflate. Her blir det to klimasoner, middelhavsklima og ørkenklima, som holdes adskilt ved hjelp av klimastyring og vanning.

Kafeen blir integrert med utstillingene.

### MIDDELHAVSKLIMA

Vekster fra Middelhavsområdet, Sør-Afrika og det sørlige Australia.

### ØRKENKLIMA

Vekster fra det sørlige Afrika og det vestlige Nord-Amerika.

### DEN MINSTE KUPPELEN

#### TROPISK TÅKESKOG

Ca 400 kvadratmeter grunnflate. Her blir det litt kjøligere enn i regnskogen og svært vått, med mye rennende vann. Vekster fra Afrika, Asia og Amerika.

### DEN ARKTISKE UTSTILLINGEN

På grunnplanet, under ørkenen, kommer den arktiske utstillingen. Plante-materialet vil stort sett være fra Svalbard.

I hele veksthuset skal økologi, botanikk, zoologi og geologi gå hånd i hånd. I tillegg til veksthusets tre kupler blir det museumsbutikk, mingleområde, aktivitetsrom, møterom og liknende. Det blir også en «kontordel» med garderober, tekniske rom og lager. Totalt får byggeprosjektet en grunnflate på ca 5.000 kvadratmeter.

Planlegging av bygningsmasse og utstillinger skal altså resultere i et ferdig forprosjekt sist i august. Palmebladet satser på en nærmere presentasjon i høstutgaven.



# Gjør en innsats for våre pollinerende venner

Mange er opptatt av insektenes ve og vel. Tap av habitater og moderne landbruk med ensidig dyrking er noen av årsakene til at det blir færre pollinerende insekter. Også Botanisk hage er opptatt av denne problematikken.

TEKST KRISTINA BJUREKE FOTO: HALLVARD ELVEN, NHM

– I **MUSEUMSBUTIKKEN** selger vi poser med frø av ville, norske blomsterarter. Vi anbefaler disse hvis du har en hage eller tomt der du ønsker vakre blomster som passer i vårt klima, og som insektene trenger for å skaffe seg mat, sier botaniker og universitetslektor Kristina Bjureke.

Dette er altså vanlige blomsterplanter vi kjenner fra naturen. Poenget er at frøene er samlet inn i Oslo-området. Dermed har de et annet genmateriale enn importerte frø, og de er bedre tilpasset våre forhold – og våre insekter. Vær oppmerksom på at museumsbutikken har begrenset antall poser med frø og frøblandinger, så det kan bli utsolgt.

Det er ingen ting i veien for at man selv kan sanke frø i naturen, men man må gjøre det på riktig tidspunkt, når frøene er modne og det er oppholdsvær. Og man må vite hvordan de skal oppbevares. Det er viktig å kun høste frø fra vanlige arter, slik at man ikke gjør skade på naturmangfoldet. Sjeldne og sårbare arter lar man stå urørt.



Engblomstene krever næringsfattig, skrinn jord. Skal man så villblomster der det har vært plen, bør man fjerne det øverste jordlaget og frese ned sand og grus. Jorden bør være så fri for «ugress» som mulig, slik at ikke ugress tar overhånd.

## Kom til Botanisk hage og lær!

Mange arrangementer utover våren og sommeren på Naturhistorisk museum

handler om insekter og deres levekår. Noen av programpostene inngår i Oslo europeisk miljøhovedstad 2019. Blant annet kan du lære om frø og anlegge blomstereng. Det blir jevnlig arrangert humlevandring ved La Humla Suse. Arrangementene er gratis og uten påmelding.

De siste årene har vi sett jevnt stigende interesse for arrangementer med tema av typen økologi, naturmangfold, ville norske planter og insekter. Spesielt er det gledelig, synes Kristina, at veldig mange unge mennesker er opptatt av dette.

## Nytt bed med insektvennlige blomster

Publikum, skoleelever og insekter kan denne sommeren glede seg til et nytt demonstrasjonsbed for pollinatorvennlige planter i Botanisk hage. Bedet skal anlegges i et område som grenser mot Systematisk hage, som allerede brukes mye i undervisningen.

– Her skal vi bare ha blomsterplanter fra Blomstermeny, forteller Kristina.



Blomstermeny er et initiativ der en rekke institusjoner og organisasjoner har gått sammen, blant annet Naturhistorisk museum, Hageselskapet, La Humla Suse, ByBi og Norsk Botanisk Forening. Tiltaket har resultert i en oversikt over hvilke planter du bør velge hvis du skal hjelpe insektene med næring. Du finner oversikten på blomstermeny.no

Den er delt inn i ville planter og hageplanter. Under hageplanter finner du gruppene ettårige, flerårige, busker og trær. Du ser når på året planten blomstrer, slik at du kan planlegge for blomstring fra tidlig vår til sen høst. Insektene er avhengig av nektar og pollen hele sesongen, ikke bare på sommeren. Ulike blomsterarter tiltrekker ulike insektarter, så menyen må være variert.

– Listene er blitt oppdatert i løpet av vinteren, og vi holder på og legger inn bilder av alle plantene. På den måten blir det mer brukervennlig og lettere å finne blomster man kanskje kjenner, men ikke vet navnet på.

Regjeringen lanserte i fjor en nasjonal pollinatorstrategi, som blant annet legger opp til tiltak som skal komme pollinerende insekter og derved mye av vår matproduksjon til gode.

– Arbeidet med å skaffe frø og oppformere plantene er for lengst i gang. Det tar vi hånd om selv, sier Kristina Bjureke, som gleder seg stort til å vise fram det nye demonstrasjonsbedet.

For oss besøkende vil det tilby skjønnhet og kunnskap. For insektene vil det bli et matfat.

## Gode råd for insektene

NHM-kollegene Kristina Bjureke (botaniker) og Hallvard Elven (entomolog) har nylig samarbeidet om å utarbeide en rapport på oppdrag fra Miljødirektoratet. Rapporten heter «Pollinatorvennlig skjøtsel av slåttemark og naturbeitemark», og den er i sin helhet lagt ut på NHMs nettsider. Den er vakkert illustrert og skrevet i et lettfattelig språk.

I rapporten gir de to biologene en innføring i hva som er insektenes viktigste krav. Og de har oppsummert tilgjengelige forskningsresultater og egne erfaringer i 17 konkrete og lett forståelige råd om hvordan man praktisk skal gå fram.

De pollinerende insektene er delt inn i fire grupper; bier (som omfatter humler, solitære bier og honningbie), sommerfugler, blomsterfluer og biller. Mange arter innenfor hver av gruppene er truet og derfor oppført på Norsk rødliste. Hvis du vil vite mer, søk opp rapportens navn og last den ned som PDF på [www.nhm.no](http://www.nhm.no).

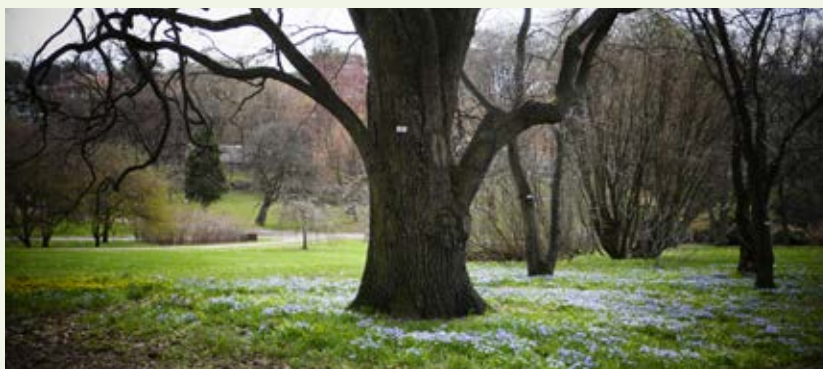


Foto: Ragna Bruland

### ARBORETET FORNYES

De neste årene skal arboretet i Botanisk hage gjennomgå en langsom forvandling. Mange steder der det nå er gressplen vil det etter hvert bli høyere og mer naturlig undervegetasjon.

Seksjonssjef Tor Carlsen i Botanisk hage forklarer: – Vi har en generell holdning om at planter i størst mulig grad skal vises fram i miljøer som de hører hjemme i. I dag vokser de fleste av trærne i arboretet på en kunstig måte, på plen. Gressklipping under trærne skader røttene. Trærne vil gjerne ha litt høyere undervegetasjon. Pedagogisk gir det også mer mening hvis for eksempel bartrærne kan oppleves med undervegetasjon som er vanlig å finne i barskog.

Det er et omfattende prosjekt, og det vil

ta mange år å legge om arboretet. Det har blant annet med jordsmonnet å gjøre.

Det skal bli en bedre opplevelse for publikum. Det blir enklere å bruke trærne i undervisningen av skoleklasser og biologistudentene. Og det vil gi et bedre habitat for insekter.

– Har vi flere insekter, er det bra for pollineringen – og vi får flere fugler. Da blir det også lettere å formidle sammenhengene mellom fagene vi har på Naturhistorisk museum. Det vil bli en glidende overgang fra området ved museumsbygningene, der vi fortsatt skal ha plener, til arboretet som blir en enda mer levende og ekte botanisk hage – om noen år.

### TO OMVISNINGER HVER SØNDAG

Med et forsterket, erfarent og tallrikt guidekorps ser Botanisk hages Venner og Naturhistorisk museum fram til sommer-sesongen 2019.

Nytt av året er at det blir to åpne omvisninger hver søndag hele sesongen, altså i mai, juni, juli og august. Disse starter kl 12.00 og 14.00, med oppmøte foran

trappen til Lids hus. Det er ingen påmelding.

Det blir omvisning på engelsk kl 14.00 hver søndag i juli og august.

Som tidligere påtar vi oss omvisninger for firmaer, foreninger og private grupper til ønsket tidspunkt gjennom hele sesongen. Send en epost til [nhm-guiding@nhm.uio.no](mailto:nhm-guiding@nhm.uio.no).

### OSLORYGGEN UTVIDES

Krattskogen på toppen av Osloryggen er i ferd med å bli for stor, med trær som skygger for vekstene på bakken. Styret i Botanisk hages Venner har etter søknad bevilget penger til en utvidelse av Osloryggen, som viser typiske vekster fra Oslo-området, deriblant flere rødlistede arter.

Det er meningen å flytte en del trær

over til skråningen på oppsiden av den store gangveien som går mellom Fjellhagedammen og området ved Urtehagen. Det er også planen å flytte over noe av undervegetasjonen. Dermed vil altså Osloryggen dekke begge sider av gangveien. Det er ikke klart når utvidelsen blir gjennomført.

### OSLO BYARKIV OVERTAR

Styret i venneforeningen har besluttet å avlevere styreprotokoller og annet arkivmateriale fra foreningen. Nå avleveres de første 20 årene (1986 – 2005) til Oslo

byarkiv. Materialet blir tilgjengelig for forskere og andre interesserte i avdelingen for privatarkiver.

### 30 ÅR MED FJELLHAGEN

Fjellhagen ble offisielt åpnet i 1989, og kan dermed feire 30 år i år. Kanskje skal dette markeres i løpet av sommeren, men ingen beslutning er tatt i det Palmebladet går i trykken.

### VILLBIER OG MAUR

Likte du humleplakaten som har vært å få i museumsbutikken? Nå får du også kjøpt tilsvarende plakater over norske maur- og villbiearter. Plakatene er laget av Norsk Institutt for Naturforskning og koster 20 kr.



▲ Blåmeis er en av de kjente og kjære i Botanisk hage. På den norske hagefugltellingen i januar i år ble den registrert i 80 prosent av hagene. FOTO: Bjørn Aksel Bjerke, Naturhistorisk museum.

# Småfugler «ruler» i hagen om vinteren

Botanisk hage er ikke bare en oase for planter, busker og trær. Det er også et yndet tilholdssted for våre kjente og kjære småfugler – pluss en del mindre kjente, og noen større fugler.

TEKST DAG INGE DANIELSEN

**DET ER BLITT OBSERVERT FLERE NYE ARTER** de siste årene. Og det ser ut til å bli stadig mer populært å fotografere fugler i hagen – i alle fall deles tallrike bilder på sosiale medier.

## Vinterferie = fugleaktiviteter

Dette er fjerde året Naturhistorisk museum har arrangert vinterfugldager i skolens ferie, med en lang rekke aktiviteter. Barn og voksne i alle aldre har kommet for å lære om vinterfuglene ved fuglemateren. Populære tiltak var natursti, fugletur i hagen, innendørs omvisning i utstillingene samt «Nebb og klør – hvorfor ser de sånn ut?» for de minste. Norsk Ornitologisk Forening (NOF) stilte med fugletelt og salg av

fugleartikler.

– Vi har valgt å satse på fugler i vinterferien fordi fuglene finnes overalt, mange av dem er her hele året, de er passelig store og lette å observere – og mange har et nært forhold til dem, sier førstelektor, zoolog og fuglekjenner Einar Strømnes, Naturhistorisk museum. Dessuten kan man lære mye om sammenhenger i naturen gjennom å studere fuglene.

NOF har beregnet at 400 000 husstander i Norge legger ut mat til fuglene om vinteren.

– *Hvilke fuglearter er de vanligste i Botanisk hage?*

– Vi har det samme mønsteret her som i private hager. Det varierer litt fra

år til år, men rundt regnet har vi ca 20 arter som er her fast om vinteren. Takket være den store hagefugltellingen, som har vært gjennomført i januar de siste 12 årene, vet vi mye om hvilke fugler som er vanligst generelt i bebygde strøk. Her er det kjøttmeis som inntar førsteplassen, med blåmeis på andre plass og skjære som nummer tre. Botanisk hage har trolig grønnfink – ikke skjære – på bronseplass. Dette henger sammen med hagens spesielle mangfold av planter, som skaper stor variasjon av fugler.

## Invasjoner østfra

Etter gode hekkesesonger i Finland og Russland, kommer det ofte flokker av uvanlige fugler østfra til Oslo og Tøyen

om høsten. Grunnen er at gode år fører til mange unger, med knapphet på mat som følge. Derfor trekker de vestover når de trenger nye beitemarker og opplagsnæring for vinteren. Fagfolkene kaller det invasjon.

– Noen av de mest typiske invasjonsartene er haukugle, perleugle, lappugle og snøugle. Andre er frøetere som flaggspett, nøttekråke, korsnebb, gråsisik og til dels grønnsisik og grønnfink. Dette er arter som høst og vinter har et utpreget nomadisk forflytningsmønster hvor de beveger seg rundt og samles i områder med god næringstilgang, forteller Einar Strømnes.

En av disse artene, båndkorsnebb som ikke normalt hekker i Norge, er en av de siste artene som er registrert på Botanisk hages offisielle fugleliste (2013).

### Sangsvane og gråhegre

På nettsidene til Naturhistorisk museum kan du nemlig finne en oversikt over alle fugler som er observert i Botanisk hage og luftrommet over. Den inneholder nå 94 arter. Andre nykommere på lista er grankorsnebb, gråhegre, grågås og sangsvane. Søk på «fuglelista» for å finne oversikten!

Hvis du observerer en sjelden fugl i Botanisk hage kan du sende en epost til [fuglelista@nhm.uio.no](mailto:fuglelista@nhm.uio.no) med detaljer og helst et bilde. Det er planer om å bygge ut nettsiden med publikums fuglebilder.

Fire uglearter er blitt observert i Botanisk hage: Hubro, kattugle, perleugle og spurvugle. Med ugler følger ofte rabalder. Uglene kan jakte på skjærer og kråker om natta, mens kråkefuglene tar igjen hvis de klarer å finne uglens gjemmede på dagen.

### Gode råd om føring

Naturhistorisk museum har følgende råd for deg som vil mate vinterfuglene:

- Variert mat gir flere arter på fuglebrettet.
- Fett uten salt og krydder, eksempelvis spekk og delfiafett.
- Solsikkefrø og andre frø.
- Havregryn og brødsmler.
- Usaltede nøtter. Frukt, som epler og pærer, helst godt modne.
- Foringsplassen bør ligge nær busker og trær der fuglene kan søke skjul.
- Hvis man ikke vil at sultne kråker og skjærer skal forsyne seg med det meste av maten, finnes fuglematere med et gitter som gjør at de største

fuglene ikke slipper til. Disse får du kjøpt i museumsbutikken i Botanisk hage.

- Et siste råd: Husk å vaske fuglebrettet av og til. Har du sett en pjusk fugl som sitter og sturer med oppblåste fjær, kan den være syk med salmonella. Det er en bakteriesykdom som smitter gjennom avføringen. Bruk gjerne rødsprit og vask bort fugleskitten, lyder rådet fra Einar Strømnes.

Mer informasjon om NOF og årets hagefugltelling finner du på [www.birdlife.no](http://www.birdlife.no)

Onsdag 15. mai kl 07.30 arrangeres den populære omvisningen *Fuglemorgen for morgenfugler*.



▲ Stillits er en av de mest fargerike norske fugleartene. Denne er fotografert i Botanisk hage, Foto: Bjørn Aksel Bjerke, Naturhistorisk museum.

## Redaktøren har ordet

Dette er den 25. utgaven av Palmebladet som jeg har ansvar for.

Våren 2003 deltok jeg på Venneforeningens guidekurs, og det var en stor glede å få lov å ta med grupper rundt i Botanisk hage. Kurset ble ledet av Anna Elise Torkelsen, som tre år senere satt i valgkomiteen. Jeg ble spurt om å gå inn i styret i Botanisk hages Venner. Da vi vinteren 2006-07 tok fatt på arbeidet, var det naturlig for meg – med min journalistbakgrunn – å ta hånd om medlemsbladet Palmebladet.

Jeg allierte meg med grafisk designer Sigurd Østensen, som hadde sommerkvikariert som gartner i Botanisk hage. Vi hadde mange tanker om hvordan Palme-

bladet kunne moderniseres og gjøres mer tilgjengelig. Målet var å gi vanlige folk interesse for hagen – og lyst til å besøke den.

Det har skjedd mye i Botanisk hage og venneforeningen på disse årene. Det er et privilegium å følge utviklingen fra orkesterplass. Gartnere, botanikere og ikke minst medlemmer av venneforeningen har entusiastisk stilt opp for Palmebladet og delt tanker og kunnskap. For eksempel minnes jeg hvor fascinerende det var å høre overgartnersønnen Olav Steinsvoll fortelle fra sin oppvekst på Tøyen hovedgård på 1930- og 40-tallet. [Nr 1. 2012]

Derfra er det et stort sprang til

2007, da jeg intervjuet investor Jens Ulltveit-Moe. Han gikk inn med en stor pengesum i veksthusprosjektet. Nå blir gaven en realitet i form av Klimahuset, som igjen er en gave til nye generasjoner. Det amerikanske guidebokforlaget Lonely Planet har nevnt prosjektet som et av verdens ti mest spennende nybygg i år.

I bunnen av alt dette ligger en entusiasme for naturen og det som spirer og gror – hos alle berørte. Tegn i tiden tyder på at denne interessen øker, samtidig som utfordringene er mange. Med andre ord, vi trenger Botanisk hage og Venneforeningen!

*Dag Inge Danielsen*

# Hvorfor har vi giftplanter i Botanisk hage?

Noen tror at alt som vokser i naturen er ufarlig, i motsetning til kunstig framstilte stoffer. Virkeligheten er at noen av de farligste giftstoffene vi kjenner finnes i planter.

TEKST TURID EFTANG, FARMASØYT OG GUIDE I BOTANISK HAGE, OG TOR CARLSEN, SEKSJONSSJEF FOR BOTANISK HAGE



▲ Frøet i kirsebærsteinen inneholder giftstoffet amygdalin. (Foto: Istockphoto)

**I NORGE REGNER VI AT** 100 – 200 plantearter kan gi symptomer på forgiftning. Noen er dødelige, særlig selsnepe og revebjelle. Resten av plantene våre er uproblematisk ved inntak, selv om de fleste ikke smaker godt. Noen planter er både viktige matplanter og samtidig giftige, for eksempel potetplanten.

## Hva regnes som en giftplante?

En plante som inneholder stoffer som selv i små mengder gir alvorlige virkninger på mennesker og dyr.

## Hvorfor er noen planter giftige?

Planter trenger andre måter å forsvare seg på enn dyr, de kan ikke løpe vekk. De inneholder stoffer som bl.a. gir beskyttelse mot mikroorganismer, sopp, UV-lys og mot å bli spist. Der husdyr beiter kan man se at planter som stikker (tistel) eller som svir i munnen (brennesle og soleier) blir stående igjen. Disse plantene overlever, setter frø og fører arten videre.

## Hvordan kan jeg vite at en plante er giftig?

Det finnes INGEN ytre tegn på at en plante er giftig. Heller ikke smak gir noen pekepinn. Du må lære arten å kjenne.

## Hvilke deler av planten er giftig?

Oftest er hele planten giftig, men i varierende grad i ulike plantedeler. Hele barlindtreet er giftig, særlig for hester. Men den røde og saftige frøkappen arillus er det ikke. Ofte spiser fugler bær med giftige frø. Det går bra fordi frøene kommer like hele ut igjen, og planten får spredd frøene sine. Slik er det også når mennesker spiser kirsebær. Frøene inni "steinen" inneholder giftstoffet amygdalin som omdannes til cyanid i kroppen. Vi spytter ut "steinen" eller svelger dem hele, så da er det ingen fare.

## Hvor giftige er plantene?

Hos samme art kan mengde giftige stoffer variere mye i ulike plantedeler. Også vekstforhold, årstid, og klima har betydning for mengden giftstoffer. Giftmengden kan også variere fra plante til plante innen samme art.

Mange av giftstoffene er nyttige medisiner i lave doser, men kan være livsfarlige i store doser. Det viktige er dose i forhold til kroppsvekt. Ulike personer kan reagere forskjellig på samme dose. Barn tåler mindre enn voksne.

## Hva slags reaksjoner gir plantegifter på kroppen?

Første tegn er ofte magesmerter, kvalme og oppkast. Videre reaksjoner

er avhengig av hvilke stoffer som er i planten. De kan virke på hjertet, nyrene, leveren og nervesystemet. Pollen kan gi allergiske reaksjoner hos disponible personer. Det samme kan skje ved inntak av plantedeler, for eksempel hasselnøtter.

Planteduft kan også gi allergisk reaksjon. Noen planter har plantesaft som kan gi kløe eller virke etsende på huden. Særlig arter i skjermplante-familien, soleiefamilien og vortemelk-familien har slik virkning. I noen tilfeller kan solpåvirkning føre til blemmer og brannsårl (fototoksisk reaksjon). Dette gjelder bl.a. tromsøpalme og kjempebjørnekjeks.

## Hvem er utsatt for planteforgiftninger?

Barn i alderen 1 – 4 år vil gjerne smake på bær og blader. Det går bra ved inntak av noen få. Utviklingen de siste årene er at færre barn enn før blir innlagt på sykehus, og at tilfellene er mindre alvorlige. Ved alvorlige forgiftninger er det oftest voksne som tar feil planter når de skal sanke mat i naturen. Det skjer også innleggelse av mennesker som bevisst inntar farlige planter, men som ikke vet å beregne dosen.

## Er giftige planter også farlige for dyr?

Det kan de være, også for kjæledyr.

Katter er mer følsomme enn hunder. Tidligere, da ku og hest gikk fritt ute, hendte det at de omkom, særlig etter å ha spist selsnepe. Enkelte dyrearter, som sau og geit, tåler større doser enn mennesker. En del insektlarver lever av giftige blader.

### Hvorfor har vi giftplanter i Botanisk hage?

Fordi naturen er full av giftige planter og vår viktigste oppgave er å formidle kunnskap om naturmangfold. Også offentlige parker og private hager har mange giftige planter, så vi mener det er viktig å vise disse som en naturlig del av våre levende utstillinger.

### Hvor i Botanisk hage vokser det giftplanter?

Du finner giftige planter i alle deler av hagen, men spesielt mange i Urtehagens øvre del, der de er samlet i et eget område med forklarende skilt.

### Hvorfor er ikke alle giftige planter tydelig merket?

Fordi de samme prinsippene gjelder i Botanisk hage som ellers: Enhver må ta ansvar for sine egne handlinger, foreldre må ta ansvar for sine barn og man må alltid ta utgangspunkt i at en ukjent plante kan være giftig. Det ville forøvrig ha vært svært arbeidskrevende å merke alle giftige planter, nytteverdien ville ha vært begrenset om hagen ble fylt opp med advarsler - og helhetsopplevelsen ville ha blitt forringet

### Hva gjør jeg i en akutt situasjon?

Ring Giftinformasjonen på telefon 22 59 13 00 - åpen døgnet rundt.

## FOR DEG SOM VIL VITE MER:

«Giftige planter i haven, i kjøkkenet og på marken.» Per Mølgaard, dansk, Klestrup & CO. Boka selges i museumsbutikken.

«Vennlige og uvennlige planter i vårt nærmiljø.» Sven-Olov Strandhede, Norges Astma- og allergiforbund, 1995.

«Farlig eller ufarlig?» Forgiftningstilfeller hos barn, Giftinformasjonen, Sosial- og helsedirektoratet.

Museumsbutikken i Botanisk hage har også 2 ulike plansjer i A2 + A4 med henholdsvis giftige planter og giftige bær. (På dansk men med vitenskapelige navn).

### PÅ NETTET:

<https://helsenorge.no/Giftinformasjon>  
Velg «Planter og bær». Her kan du bl.a. laste ned brosjyren «Planter og forgiftninger».

# RØDT LYS!



Når en plante har kommet på norsk rødliste, har den fått en varselampe. Det betyr at den er truet i naturlig tilstand. [Mer om rødliste lenger ned.]

I Botanisk hage er rødlistede arter merket med egne, røde skilt. Det er anlagt demonstrasjonsbed, og du finner informasjonsskilt om arbeidet som gjøres av Naturhistorisk museum for å bevare naturmangfoldet i Norge.

Hva kan en vanlig hageeier gjøre for å bidra til å bevare truede arter?

Tor Carlsen, seksjonssjef i Botanisk hage, holdt foredrag om rødlistearter på venneforeningens høstmøte i oktober 2018. Interessen var stor, og han fikk mange spørsmål. Palmebladet har spurt han om å oppsummere de viktigste punktene. Han starter med å si hva du ikke skal gjøre:

– Har du et ønske om å hjelpe planter og forhindre at arter dør ut – så er ikke tiltaket å hente frø i naturen og plante i hagen din. Det er tvert imot et problem!

Langtidsplaner er en forutsetning for alt bevaringsarbeid. Et menneskes levetid er et øyeblikk i naturens tidsperspektiv. For plantene kan vi som mennesker og hageeiere bare tilby et øyeblikk. Hvem kommer til å skjette din hage om en generasjon eller to?

– *Hvis man kjenner en lokalitet med en truet art, er det da riktig å utarme den ved å høste frø?*

Vi kan ikke oppfordre folk til å hente frø av rødlistearter i naturen, for vi kjenner ikke konsekvensene, sier Tor Carlsen.

– Et bevaringsprosjekt må ha som forutsetning at aktørene kjenner planten og plantens krav. Når du tar en plante ut fra sitt naturlige miljø, er det en ekstrem handling. Vi gjør det i Botanisk hage med våre ex situ bevaringsprosjekter. Vi har en frøbank for truede ville, norske planter. Vi dyrker også planter som skal settes tilbake i naturen ved behov. Mange vil si det er ekstreme tiltak. Poenget er at vi vet hva vi gjør. Og vi gjør det i samarbeid med forvaltningen. Det er gjennomtenkte tiltak som har et langt perspektiv. Vi kan ikke oppfordre folk til å gjøre slikt på egen hånd.

Tor Carlsen får av og til henvendelser fra institusjoner og firmaer som tenker at det er en god ide å plante rødlistearter. I frøkataloger og på frøposer blir det fremstilt som om man gjør en god

gjerning ved å så en rødlistet art.

– Intensjonene er gode. Men handlinger som ikke er gjennomtenkt kan virke mot sin hensikt. Man skal vite hva man gjør!

La oss si at du handler fra utlandet og kjøper en pose med frø av en rødlistet art. Da får du planter med en annen genetisk sammensetning enn vi har hos oss. Du risikerer å genetisk forurense populasjonen vi har her.

– De siste årene har vi botanikere økt vår kunnskap om den genetiske diversiteten som finnes i mange av artene i norsk natur. Det handler altså om genetisk mangfold. Skal du anlegge ei blomstereng, bør du bruke frø fra ditt eget fylke eller i alle fall landsdel. En blåklokke fra Østfold har en annen genetisk sammensetning enn en blåklokke fra Trøndelag. Men begge er blåklokke.

Vi ser ikke forskjell på blåklokkene. Derfor blir det vanskelig å se den genetiske forurensingen. Hvis du tar en art fra dyreverdenen, blir det enklere å forstå. En hunderase avlet gjennom århundrer for å gjete sauer i Tyskland har et annet genmateriale enn en tibetansk tempelhund. Og den ser annerledes ut. Men begge tilhører arten hund.

– En av våre oppgaver som botanisk fagmiljø er å gi anbefalinger til hageeiere og forvaltningen.

Derfor har vi innført denne forsiktighetsregelen. Jeg mener det er god hage- og naturskjøtsel å anvende føre-var-prinsippet. Av samme grunn blir det ingen rødlistearter å få kjøpt på Vårtreffet eller i museumsbutikken.

*Hva kan man gjøre, som hageeier, hvis man vil bidra positivt?*

– Du kan gjerne satse på engplanter og et mangfold av blomsterplanter, men de bør stamme fra lokale frø. Alternativt bør du bruke kjente hageplanter, altså fremmede arter som vi vet ikke utgjør en trussel mot norsk natur. Vi anbefaler plantene som er med på blomstermeny.no fordi de gir næring til insektene. Mangfold blant insektene er viktig for sammenhengene i naturen og bidrar til mangfold blant plantene.

### Les mer:

For mer informasjon om rødlistet naturtyper og arter: Artsdatabanken.no



▲ Det var en stor tilfredsstillelse for Remi A. Nielsen da han i september 2018 fant *Stachyurus retusus* i blomst i Botanisk hage. Foto: Tore Oldeide Elgvin, NHM

# Kinesisk førsteintroduksjon blomstret på Tøyen

Hva gjenstår å oppdage for den som vil reise på ekspedisjoner og utforske verden i dag? Ganske mye, viser det seg.

TEKST DAG INGE DANIELSEN

**I PLANTEVERDENEN** er det fortsatt mange ukjente arter. Noen er beskrevet og noen finnes i herbarier, uten at man vet hvor den vokser eller hvordan blomsten ser ut.

*Stachyurus retusus* er en slik art. Eller var, rettere sagt. I september 2018 blomstret den for første gang i Botanisk hage i Oslo. Det spesielle er at den ikke finnes i kultur noe annet sted i verden, ikke i Kina og ikke i andre botaniske hager. Dermed var det en liten verdensnyhet som fant sted på Tøyen.

Frøet til begivenheten, bokstavelig talt, stammer fra Hengduan-fjellene i Kina, der de ble hentet høsten 2012. Botanisk hage-gartner Remi Aleksander Nielsen var da på sin fjerde ekspedisjon og innsamlingsreise i Kina, støttet av Botanisk hages Venner.

## Eneste i verden

– Jeg vet at vi er de eneste som har *Stachyurus retusus* fordi jeg har sjekket med mine kontakter i Kina og andre steder, og også undersøkt andre kilder.

De eneste som har herbarie-eksemplarer av arten er Harvard University, som fikk dem ved hjelp av kinesiske botanikere på 1930-tallet, men disse er uten blomst, forteller Remi.

At *Stachyurus retusus* kom i blomst i september var en overraskelse, siden den normalt blomstrer om våren. Remi mener det har sammenheng med den ekstremt tørre og varme sommeren 2018. I Botanisk hage finner du den mellom Urtehagens øvre del og «epleskulpturen» av pil, og i skråningen som omkranser Oldemors hage.

Det finnes totalt ni arter av stachyurus, en slekt som hører hjemme i Øst-Asia. To av dem, *S. praecox* og *S. chinense*, er kjente hagevekster som dyrkes i USA, Storbritannia og sørover i Europa. De er ikke hardføre nok for norsk klima. Remi mener *retusus* er den eneste som egner seg for våre forhold.

## Yunnan, Sichuan og Guizhou

I årene 2008-12 gjorde han til sammen fire innsamlingsreiser i fjellområdene som

utgjør en forlengelse av Himalaya inn i Kina – i provinsene Yunnan, Sichuan og Guizhou. Grundige forberedelser, nært samarbeid med lokale botanikere og myndigheter – samt god teft for hvor ulike planter trives, kombinert med en porsjon eventyrlyst – var avgjørende faktorer for at han kom hjem med frø av hundrevis av arter. Noen av disse var nye og ukjente, andre var tidligere beskrevet, men ikke innsamlet eller kultivert.

Hovedsaken for Remi var at det aller meste aldri tidligere hadde vært å se i Botanisk hage på Tøyen. Da han søkte midler fra Venneforeningen var det nettopp for å utvide artsmangfoldet i Fjellhagen, arboretet og andre deler av hagen.

Nå kan vi slå fast at han har lyktes med prosjektet. Remi A. Nielsen slår ikke om seg med store ord. Likevel er det en forbløffende opplevelse å bli med han på en rundtur i hagen – han er som et levende oppslagsverk over Kinas flora:

## Syriner, edelgran, vingentøtt

– Her er en kommarovsyrin, første

gang beskrevet av en russer, den er bare blitt samlet én gang før jeg fant den. Og den der med de røde bærene er en photinia, som er veldig sjelden. Jeg tror den kommer til å vokse seg stor og bli en attraksjon hos oss. Der har du en kinesisk hemlokk, der borte vokser en kinesisk edelgran – og på plenen ser du kinesiske vingenøtt-trær.

De vitenskapelige navnene på slekter og arter, og annen informasjon om plantene, kommer fortløpende. Han husker nøyaktig hvor han fant hver enkelt, og han beskriver gjerne omstendighetene. Ikke sjelden var det strabasjøst, i høyder opp mot 5 000 m.o.h., med vanskelig terreng og en rekke utfordringer.

Til sammen er det nå mellom 50 og 100 arter i Botanisk hage som er resultat av frø Remi har sanket i Kina. Bare i arboretet finnes ca. 40 arter. Antallet øker hele tiden.

Gartnerkollegene til Remi har gjort en formidabel innsats med å oppformere de mange kina-innsamlingene. De må nå en viss størrelse før de kan plantes ut i hagen. De to siste somrene, 2017 og 18, har mange nye blitt plantet ut, og det kommer flere nå i 2019.

Ikke mange andre botaniske hager i verden kan vise til lignende tilvekst av sjeldne arter fra Kina.

Trolig vil det etter hvert komme informasjon til publikum om de kinesiske sjeldenhetene. Men vi skal ikke glemme at gartnere og botanikere fra Tøyen de siste årene også har vært på innsamlingsreiser i Romania/Karpatene og Georgia/Kaukasus, så det blir mye spennende å se fram til i årene som kommer.

For botanikere finnes stipendier og støtteordninger som gjør det mulig å reise til deler av verden som byr på botaniske «hotspots». For gartnere er det ikke mye. Remi trekker fram to faktorer som var avgjørende for at han kunne reise. Den ene er tidligere hagesjef Axel Dalberg Poulsen og hans ønske om å øke andelen

busker og trær samlet inn fra naturen. Den andre er tilskuddene fra Botanisk hages Venner.

### En god følelse

– Det er veldig tilfredsstillende at jeg har fått det til. Det er moro å se hvor mye som er plantet ut her i Botanisk hage. Ikke minst er det fint å se disse plantene i blomst. Hver av mine ekspedisjoner er jo blitt lagt til den tiden av året når det er størst sjanser for å finne frø. Da er det nesten ingen ting som blomstrer, sier Remi.

–Noen ganger var området dekket av snø. Noen ganger fant jeg planten jeg var ute etter, men den hadde ikke frø. Og det har skjedd at jeg har høstet frø av arter som ikke er i kultur, og dermed veldig ettertraktet, men som vi ikke har fått til å spire. Desto bedre med alt vi har lykkes med, og når jeg ser en sjelden kina-innsamling i blomst for første gang – det er en god følelse!

### Les mer:

På nettsidene til Botanisk hages Venner ligger PDF av tidligere utgaver av Palmebladet. Her kan du laste ned nr 1 2013 der det er en større artikkel om Remi A. Nielsens syv uker lange opphold i Kina i 2012.

### FAKTA

Remi A. Nielsen var på til sammen 4 innsamlingsreiser til fjellområdene sørvest i Kina i 2008, 2009, 2010 og 2012.

En lang rekke av hans kina-innsamlinger, de fleste busker og trær, vokser nå i Botanisk hage. Til sammen er det flere hundre individer.

Kina-plantene finnes spredt i arboretet, i Fjellhagen, i skråningen rundt Oldemors hage, samt i området ved Urtehagen og hovedinngangen.

▼ *Stachyurus retusus* i blomst for første gang i 2018. Innsamlingen ble gjort i det østlige Sichuan i 2012. Foto: Tore Oldeide Elgvin, NHM



▼ Blad av *Acer sutchuenense* fotografert av Remi i Kina. Denne lønnearten har en unik bladfasong, og finnes ikke i kultur noe sted i verden. Foto: Remi A. Nielsen



Foto: Oslobilder.no

## IKKE LENGER UKJENT ARKITEKT

I forbindelse med en utstilling om arkitektene bak Universitetet i Oslo ble det nylig avdekket hvem som tegnet Palmehuset (1868) og Victoriahuset (1876) i Botanisk hage.

Arkitekten het Georg Andreas Bull. Han var bror til komponisten Ole Bull og far til arkitekten Henrik Bull. Georg A. Bull (1829-1917) er kjent for å ha tegnet Østbane- og Vestbanebygningen, en rekke andre stasjonsbygninger samt mange av villaene i Homansbyen.

– De viktigste kildene våre var vedlegg til tidens stortingsforhandlinger, hvor det beskrives at G.A. Bull leverer tegninger. Han omtales flere ganger i forbindelse med veksthusprosjektene, og vi vet at han tegnet veksthuset i Slottsparken, forteller kunsthistoriker Bjørn Vidar Johansen, som leder Museum for Universitets- og vitenskapshistorie ved UiO.

– Arkitekten bak veksthusene på Tøyen har tidligere vært et mysterium, og det har vært nevnt at kanskje en av gartnerne sto som arkitekt. Det var ikke uvanlig i internasjonal sammenheng. Min antakelse er at Bull var assistert av én eller flere gartnere for å få inn nødvendig fagkompetanse i prosjektet. Det var også en vanlig løsning.

## HVORFOR BØR GARTNERNE REISE?

Med støtte fra Botanisk hages Venner var gartner Anders Neergaard på studietur til Brasil i 2018. Han har ansvar for veksthusene og lærte mye om vekstforholdene i tropisk regnskog.

Hagesjef Tor Carlsen har to hovedgrunner til at han ønsker at gartnerne skal reise ut i verden. Den ene er at det er inspirerende og motiverende. Den andre er at gartnerne lærer mye om hvordan plantene vokser i sitt naturlige miljø.

– Det er et mål for oss i Botanisk hage å vise fram plantene på en måte som gjenspeiler miljøet der de vokser naturlig. Det gir utstillingene mer dybde og troverdighet, og det blir en bedre opplevelse for de som besøker oss. I tillegg handler det om plantenes vekstvilkår og hvordan de skal stelles. Alle våre planter har ulike krav. Dermed må våre gartnere ha en helt annen kompetanse enn det som er forventet av en gartner i industrien, sier Tor Carlsen

– Det er arbeidsbesparende å ha med seg gartnere når vi er ute og samler frø og planter. De trenger å vite hva slags miljø plantene vokser i for å gjenskape det best mulig. Det gjelder utendørs i hagen og det gjelder for planter i potte eller et veksthus.

Botanisk hages Venner har de siste årene disponert et fond for studiereiser for NHM-ansatte. Styret i foreningen har besluttet å videreføre ordningen med reisestipend, noe hageledelsen er godt fornøyd med.



# Sibirstjerne – en overlever

Da vi anla Skandinavisk rygg, var det en selvfølge å få inn sibirstjerne i anlegget. Dels fordi vi i Botanisk hage arbeider for å bevare truede plantearter for fremtiden (*ex situ* bevaring). Og dels fordi den representerer en tankevekkende historie som er fin å formidle. Ikke ante vi at den skulle trives så godt, og bli den arten som nok er mest fotografert av publikum som besøker dette anlegget.

TEKST OG FOTO KRISTINA BJUREKE

**SIBIRSTJERNE** *Eurybia sibirica subintegerrima* (synonymt med *Aster sibiricus*) er en meget sjelden plante i Norge. Den har sin hovedutbredelse på taigaen i Sibir og Nord-Amerika. Den kan tenkes å ha hatt en videre og sammenhengende utbredelse etter at isen trakk seg tilbake og før vegetasjonsdekket og skogene bredte seg ut.

I Norge vokser den i dag bare ved innsjøen Aursunden i Røros. Botaniker Thekla Resvoll fant planten i Norge i 1897. I «botanisk kjent tid», dvs. de siste hundre årene, har de norske bestandene blitt redusert fra seks til nå kun én.

Det er vi mennesker som har ødelagt de andre populasjonene gjennom vannstandsregulering i forbindelse med vannkraft, intensivt jordbruk ned mot vannkanten samt plukking. I 1970 var det bare én plante igjen. Grunneier Jorunn Sakrisvoll – og ikke noen statlig naturforvaltning – tok ansvar for å redde den. Hun fikk opp antall individer til flere hundre, alle fra samme mor.



Hvorfor går det så greit å dyrke den i Botanisk hage, og hvorfor går det så dårlig ute i naturen?

Svaret kan nok sammenfattes – som for mange andre kritisk truede arter – med ordet konkurranse.

På Skandinavisk rygg i Fjellhagen ble det lagt til rette for planten, og rundt den vokser ingen andre arter. Her blir det vannet og luket. Allerede året etter utplantingen hadde sibirstjernen

utvidet sin vokseplass betydelig, både ved vegetativ formering med krypende jordstengler og ved frøplanter.

Andre arter på Skandinavisk rygg sliter med varmen og de ikke spesielt alpine klimaforholdene vi tilbyr på Tøyen. Sibirstjernen later ikke til å bekymre seg for dette. Det tredje året hadde bestanden blitt så stor at vi flyttet mange individer til et nytt habitat ved den lille dammen på Skandinavisk rygg.

De siste naturlige forekomstene i Norge var ved elve- og sjøkanter, så det følte riktig å plante den her. Overlevelsen ble god også her, hvilket innebar at vi i 2018 plantet 20 individer i demonstrasjonsanlegget for rødlistearter nær Victoriahuset.

Der kan vi bruke den viktige historien om sjeldne arter og menneskets påvirkning i undervisning. Kanskje kan det lede til at den oppvoksende generasjonen tenker annerledes og at sibirstjernens skjebne på den måten kan redde andre arter fra utryddelse?





# Tallrik er hagens lønn

Arboretet, eller tresamlingen, i Botanisk hage består av mer enn 900 arter, underarter og kultivarer. Lønn er den største slekten, både i antall arter og antall enkeltrær. Du kan finne 35 ulike lønnearter i hagen.

TEKST DAG INGE DANIELSEN

**DEN VANLIGSTE ARTEN I BOTANISK HAGE ER SPISSLØNN**, som er den eneste naturlig hjemmehørende lønnearten i Norge. Gartner og trepleier Andreas Løvold har gjort en optelling og kommet til at det finnes 56 spisslønner fordelt over hele arboretet. Flere av lønnetrærne stammer fra siste halvdel av 1800-tallet, da bestyrer Frederik Schübeler plantet dem for å skape le. Det finnes i dag enkeltrær som er rester av alléer fra den samme perioden.

Spisslønn er vanlig på Østlandet, og den har de siste årene spredt seg også på Vestlandet. Den kan bli 25 meter høy og over fire meter i omkrets. Det engelske navnet er Norway maple.

Spisslønn er et av treslagene som får flottest høstfarger. I løpet av oktober skifter bladfargen fra grønt til gult, oransje eller rødt. Dette skyldes at det grønne klorofyllet brytes ned, og gule og røde fargestoffer kommer til syne.

De svarte flekkene man ofte ser på bladene om høsten er en sopp som heter lønnetjæreflekk. Den skader ikke treet. Spisslønn har gulgrønne blomster som springer ut før løvsprett. De nektarfylte blomstene tiltrekker seg pollinerende insekter.

Lønnefruktene blir ofte kalt neser, siden barn liker å leke med dem og sette dem på nesene. Disse har inspirert noen av pileskulpturene i hagen. Vingene på frukten gjør at den daler ned i spiral. Det forsinker fallet og er gunstig for frøspredning.

## Prydvarianter av lønn

Totalt finnes det ca 200 arter av lønn på den nordlige halvkule, og mange klarer seg i vårt klima. Som prydtre er det vanlig i Norge å plante platanlønn, *Acer pseudoplatanus*, som har hengende



▲ Flere lønnearter har praktfulle høstfarger – her en korealønn *Acer pseudosieboldianum* fotografert i Botanisk hage tidlig i oktober. Foto: Dag Inge Danielsen

blomsterklaser. Den innførte platanlønnen forviller seg lett til naturen, og den sprer seg raskt på bekostning av andre treslag. Den er derfor på fremmedartslista – tidligere kjent som svarteliste – oppført med «svært høy risiko». Du finner den i arboretet og i rødliste- og svartelistebedet i Botanisk hage.

Andre lønnearter og kultivarer som ofte plantes som prydtre, og som du finner i Botanisk hage, er naverlønn, søvlønn, sibirlønn, tatarlønn, asklønn, japanlønn, viftelønn og blodlønn.

Sukkerlønn er treet som brukes til å utvinne lønnesirup i det nordlige USA og Canada, og den finnes på Canadas flagg. I Botanisk hage vokser to lønnetrær man har trodd er sukkerlønn, men som nå er identifisert som fransk lønn.

## Walking tree

Gartner Andreas Løvold er spesielt glad i japanlønn, som får praktfulle høstfarger. Den finnes blant annet foran Tøyen hovedgård.

Sibirlønn er en annen av hans favoritter. I hagen finnes et eksemplar som veltet i en storm for en del år siden. Den vokser i skråningen nedenfor Victoriahuset, med en stamme som bukker seg bortover bakken.

Fenomenet kalles på engelsk «walking

tree» og gjør det mulig for treet å formere seg vegetativt. Det vil si at treet lager nye rotskudd som alternativ eller supplement til å produsere frø. Mange vil kjenne fenomenet fra fjellet i Norge, der grantrærne kan legge seg utover med greinene og sette rotskudd. Dette har sammenheng med barskt klima og kort sommer.

## Gammel slekt

Botaniker Øystein Lofthus er kurator i Botanisk hage og fagansvarlig for lønnfamilien i Store Norske Leksikon, der han skriver – i utdrag: Lønn er en treslekt i familien *Sapindaceae*. Bladene er oftest håndflikede og motsatte. Blomstene er uanselige, i rike klase- eller skjerm-lignende stander, med fem begerblad, fem kronblad og åtte pollenbærere.

Veden er hard, tett og seig. Lønn er mye brukt til møbeltre, kjøkkenredskaper og snekkerarbeider. Lønn er en meget gammel planteslekt i Jordens historie. I tertiærtiden dannet lønnearter store skoger som det nå finnes fossile avleiringer av på Svalbard og Grønland.

Vil du finne ut mer om hvilke lønneslag som vokser hvor i hagen? Besøk nettsidene til Naturhistorisk museum og søk opp plantedatabasen.



Charlie Haug



Trine Nervum



Lene Jin Nilsen



Ingunn Ormstad



Randi Vennes



Marianne Lange Karlsen



Torbjørg Breivik



Amund Fougner

# Protokoll fra årsmøte i Botanisk hages Venner 2019

**Dato:** Tirsdag 12. februar 2019

**Sted:** Tøyen Hovedgård

**Tilstede:** 57 stemmeberettigete medlemmer

Styreleder Charlie Haug, gjenvalgt for ett år, 2019- 2020.

Styremedlem Trine Nervum, gjenvalgt for to år, 2019-2021.

Styremedlem Randi Vennes (ny) for to år 2019-2021.

Varamedlemmer: Marinanne Lange Karlsen, gjenvalgt for ett år, 2019-2020. Torbjørg Breivik (ny) og Amund Fougner (ny) valgt for ett år 2019-2020.

Styremedlemmene Lene Jin Nilsen og Ingunn Ormstad var ikke på valg.

Valgkomite til årsmøtet 2020, valgt for ett år: Ingunn Ormstad fra styret, Ingeborg Oust og Anne-Brit Elvestad, alle nye.

Svein Mortensen ble gjenvalgt som Venneforeningens revisor.

**Valgkomiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.**

## F) KONTINGENTENDRINGER

Ingen forslag til endringer.

## G) INNKOMNE FORSLAG

I styret blir alle oppgaver fordelt på alle medlemmene, både faste og varamedlemmer, slik at ganske omfattende aktiviteter knyttet til ulike arrangement og verving er noe som alle deltar i. Styrets forslag: Alle medlemmer og varamedlemmer får en engangsgodtgjørelse på 4 500 kr/person. Beløpet gjelder perioden februar 2018 til januar 2019.

Forslaget ble enstemmig vedtatt.

Charlie Haug takket de avtroppende styremedlemmene for god innsats og overrakte gaver.

## AVSLUTNING

Årsmøtet ble formelt avsluttet og det ble servert kaffe, te og hjemmebakst. Etter en pause holdt anleggsgartnerne Andreas Løvold og Nils-Petter Bergersen lysbildeforedrag og viste en liten amatørfilm fra turer med botanisering og plante-fossilleting og -henting på Svalbard. Turene var finansiert av Botanisk hages Venner.

Oslo, 12.02.2019

Ingunn Ormstad  
Liv Jæger  
Berit Velsvik

## A) KONSTITUERING

Hanne Lene Skjeklesæther ble foreslått og valgt til ordstyrer. Ingunn Ormstad ble foreslått og valgt til referent. Liv Jæger og Berit Velsvik ble foreslått og valgt til å undertegne protokollen.

Det ble stilt et spørsmål til utsendelsen av innkallingen, og det ble tilfredsstillende besvart. **Årsmøtet godkjente innkalling og agenda.**

**B)** Styreleder Charlie Haug gjennomgikk en kortversjon av årsberetningen. Under gjennomgangen ble det vist enn bilde-serie fra arbeidet Venneforeningen gjør i Hagen i løpet av sesongen. Det ble understreket at Venneforeningen stadig får nye medlemmer og det blir utført mye og godt arbeid med produksjon og salg av planter, deltakelse på Hagens arrangementer og på andre aktiviteter som foreningen står for. Inntekter fra plantesalg på Vårtreffet, guidevirksomheten og Julemarkedet er tilfredsstillende. Samarbeidet med Botanisk hage er nyttig og godt. Det ble påpekt at avsetninger fra Venneforeningen til trykking var til en Miniguide på 60 sider og ikke en brosjyre, som årsberetningen skrev. Videre ble det opplyst at 22 nye guider gjennomførte guidekurset i 2018. **Årsmøtet godkjente årsberetningen.**

## C) REVIDERT REGNSKAP

Kasserer Lene Jin Nilsen kommenterte hovedtallene i regnskapet. Hun fortalte videre at Venneforeningen har mottatt en anonym gave på 300 000 kr. Den er øremerket til i Botanisk hages Systematiske hage. Hagen vurderer nå hvordan midlene kan brukes på en best mulig måte. Revisor Svein Mortensen sa at regnskapet gir et godt bilde av Venneforeningens økonomi og er helt i tråd med foreningens formål. Han leste revisorberetningen og anbefalte at regnskapet godkjennes. **Årsmøtet godkjente regnskapet.**

## D) FORSLAG TIL VEDEKTSENDRINGER

Ingen forslag.

## E) VALG

Hanne Lene Skjeklesæther ledet valgene ut fra valgkomiteens innstilling:

## FINNES VILLE EPLER?

På Eplets dag i Botanisk hage sist høst fikk publikum anledning til å smake på villepler. De bittesmå fruktene smaker surt. De kan syltes og brukes omtrent som rognebær. Og de brukes som dyrefôr.

– Villeple *Malus sylvestris* kom kanskje til Norge i steinalderen, men vi vet ikke. I Osebergskipets grav ble det funnet ei bøtte med villepler, forteller gartner og trespesialist Andreas Løvold, som får mange spørsmål om villepler. Han forklarer:

– Villeple hybridiserer lett med hageepler. Ekte villeple kjennetegnes ved at de ikke har behåring på undersiden av bladene, samt at de har grenthorn. Villeple kan brukes som grunnstamme for andre eplesorter, som podes. Årsaken er at de fleste hageepleslag ikke har herdig grunnstamme.

# 26. mai nærmer seg, nå er det dugnadstid

Foto: Trine Nervum



Vårtreffet i Botanisk hage arrangeres i år søndag 26. mai, og portene åpner kl 10.00.

Som vanlig blir plantesalget inndelt i tre avdelinger; urter (nyttevekster), stauder (flerårige) og sommerblomster (ettårige). De mange dyktige og ivrige medlemmene av Plantegruppa legger ned utallige dugnadstimer i løpet av våren for å få plantene klare. De startet arbeidet allerede 15. januar.

Urtegjengene satser blant annet på å tilby syv sorter basilikum og syv sorter tomater i år. Dessuten jobber de med agurkurt, grønnkål, kryddertagetes, mynte, stevia, anisop, sommersar og vintersar, for å nevne noe fra det store utvalget.

Staudegruppa melder om stort og variert utvalg av norske hageplanter. Og de vil selge sverdiris, skyggesildre, tusenfryd,

kosakkveronika, primula og astilber fra Oldemors hage. Les mer om stauder fra Oldemors hage på side 6

Sommerblomstgruppa satser på et rikholdig utvalg, deriblant flere slag av blodbeger, blomstrende salvie, sommer-rudbeckia, impatens, zinnia, paradisblomst, cosmos – og veldig mye annet.

Vær oppmerksom på at det kan bli endringer i planteutvalget.

Vil du bli med på dugnad, er det fortsatt mulig å bli med. Fra 5. mars er vi på plass tirsdager, onsdager og torsdager kl. 10 – 15, fra 19. mars i tillegg kl. 17 – 20. Vi holder til i Forsøksavdelingen bak museumsbutikken, lengst nord i Botanisk hage.

Møt opp eller ta kontakt på [plantegruppa@botaniskhagesvenner.no](mailto:plantegruppa@botaniskhagesvenner.no)



▲ På bildet fra slutten av oktober ser du mange av medlemmene i Plantegruppa, som står bak alle plantene du får kjøpt på Vårtreffet 2019. Dette må nemlig til for å skape nytt rom til små og store planter. Merkelig nok er jobben med å håndvaske alle de tusenvis av pottene med grønnsåpe og rødsprit ikke bare et ork – som det går fram av de blide ansiktene. Hilsen Siggen Mortensen og Trine Nervum (foto)

## TRE I HAGEN

### KARI VIK KNUTSEN



Kari begynte som guide i 2010 etter å ha hatt blomster som glede og hobby gjennom et langt liv. – Guidekursene har lært meg at det

viktigste vi kan gjøre er å spre entusiasme for det som gror i Botanisk hage – da kan vi pirre nysgjerrigheten, og folk får lyst til å lære mer om plantene. Kari liker også de vitenskapelige navnene, som ofte er vakre. En plante som hestemynte – et litt prosaisk navn – heter *Monarda didyma*. Si det høyt, og det åpner seg en hel verden, syns Kari.

### REIDUN GRÆSHOLT



Reidun gikk sitt første guidekurs i 2016, etter å ha hatt et helt liv i Botanisk hage. Hun lekte her som barn, selv om vaktene jagde henne – de sa

at prydeplene var giftige. For Reidun betyr hagen inspirasjon, informasjon og ettertanke. Å gå her gir "mindfulness". Da hun ble medlem av venneforeningen og tilbudt guidekurs, var det ikke nei i hennes munn. Kurset var fylt av innholdsrikt stoff og formidlet av gode pedagoger. Så nå er det Reiduns tur til å bringe entusiasmen videre til de stadig økende publikumsmassene som kommer på omvisningene.

### GUNNAR KLEVJER



Gunnar klarer ikke helt å huske når han ble guide i Botanisk hage, men tror det var i 2003. Med lærerbakgrunn og dyp interesse

for botanikk er Gunnar mer opptatt av denne offentlige hagen enn sin egen private hage – det er dette som er hans hage. Den skifter ustoppelig, og selv om vi i Norge bare har 1 prosent av verdens plantearter, er det mer enn nok å boltre seg i og fortelle om. Som guide møter han alltid opp i god tid. Han har ingen yndlingsrute, og kan vise hva det skal være. Hans mest spesielle minne var da han guidet et brudefølge mens brudeparet var hos fotografen – da stilte han i dress og tversoversløyfe for å matche bryllupsgjestene.

AV: SIGGEN MORTENSEN

# Botanisk hages Venner – hovedaktiviteter i 2019/20

AKTIVITET	DATO	TIDSPUNKT	HVOR	MERKNADER
Plantegruppa	Fra 5. mars tirsdager, onsdager, torsdager	Kl. 10 – 15	Veksthusene i Forsøks- avdelingen, nord for museumsbutikken.	Velkommen til dugnad. Se omtale side 19.
	Fra 19. mars tirsdager, onsdager, torsdager	Kl. 10 – 15 og 17 – 20		
Vårtreffet	Søndag 26. mai	Kl 10 – 16	Områdene foran Lids hus og Palmehuset samt gårds- plassen ved Tøyen hovedgård og driftsbygningene.	Vi trenger frivillige både lørdag og søndag til å rigge opp og ned, til salg av planter, samt betjening i kafeen – og til andre oppgaver. Følg med på nettsider og epost. Ta gjerne kontakt med Plantegruppa hvis du har spørsmål eller vil melde deg til tjeneste. plantegruppa@botaniskhagesvenner.no
Plantegruppa	Dugnadsstart Tirsdag 20. august	Kl 10 – 15	Veksthusene i Forsøks- avdelingen.	Vi møtes hver tirsdag til høstoppyrddingen er ferdig.
Medlems- møte	Tirsdag 8. oktober	Kl 18 – 20	Tøyen hovedgård	Mer informasjon i Palmebladets høstutgave og på nettsidene / Facebook.
Julemarked	Lørdag 23. november	Kl 11 – 16	Gårdsplassen, Tøyen hoved- gård driftsbygningen	Frist for å søke om salgsplass: 27. mai 2019. Søknad sendes info@botaniskhagesvenner.no. Fortell hva du ønsker å selge. Tilbakemelding gis i løpet av juni 2019. OBS: Venneforeningen inviterer ikke, man må selv søke om plass. Vi trenger frivillige både fredag og lørdag til å rigge opp og rigge ned, og til betjening i kafeen.
Årsmøte 2020	Tirsdag 11. februar 2020	Kl 18 – 20	Tøyen hovedgård	Frist for å sende inn forslag er 14 dager før årsmøtet. Kunngjøres i Palmebladets og på nettsidene / Facebook.

FOR OPPDATERT INFORMASJON OM ARRANGEMENTER i Botanisk hage og ved Naturhistorisk museum:

Følg med på [www.nhm.uio.no](http://www.nhm.uio.no) og Facebook-sidene til Naturhistorisk museum og Botanisk hage.

Du kan abonnere på nyhetsbrev om arrangementer og utstillinger ved å gå inn på [www.nhm.uio.no](http://www.nhm.uio.no)



**Kjøp alt du trenger hos oss!**

Som medlem i Botanisk hages Venner får du gratis inngang på Naturhistorisk museum og 10 % på alle varer i butikken.

UiO : Naturhistorisk museum